

tigt, om jeg med mange Ord vilde opholde mig ved de af hans Udtalelser, der vare rettede imod mig. Naar han sagde, at jeg var gaaet for vidt, saa skal jeg dog tillade mig at gjøre opmærksom paa, at det forekommer mig, at jeg ligesaafuldt som den høitærede Minister anerkjendte, at Staten er berettiget til — som han sagde — at kræve af ethvert Medlem af Samfundet, at det skal afgive edelig Forklaring paa den Maade, som efter dets religiøse og sædelige Bevidsthed gjør Forklaringen bindende for ham. Ligesaavel som jeg anerkjender dette — og det kunde ikke falde mig ind at modsigte det —, ligesaavel anerkjendte jeg, at det, hvorpaa det kommer an, er, om der i den jødiske sædelige og religiøse Bevidsthed er Noget til Hinder for at slaae en Streg over de nu foreskrevne Formaliteter. Men jeg henviste til Hovedpresten i Kjøbenhavn, for at godtgjøre, at der ikke kunde antages at være Noget til Hinder derfor, og jeg har henholdt mig, ikke blot til hans Dom, men ogsaa til den Udvikling, som han har givet om Sagen i sit Andragende til Ministeriet, og hvori det navnlig er udviklet, at der vel i tidligere Tider havde uddannet sig en Sædvane, ifølge hvilken man havde en hellig Gjenstand tilstede, som man berørte ved Edsafleggelsen, men at dette ligesaa vist ikke var Noget, som havde sin Grund i selve den jødiske Religion. Det var heller ikke ganske træffende, naar den høitærede Minister, ligeoverfor en Udtalelse om, at jeg havde havt Veilighed til at erkjende, hvorledes mange Tøder vare fremmede for Formaliteterne ved Edsafleggelsen, bemærkede, at det var en sørgelig Kjendsgjerning, at man ogsaa blandt Kristne kunde træffe Følk, som kun havde en daarlige Forestilling om Edens Betydning og Hellighed; thi der er dog en stor Forskjel paa ikke at have Die for det Betydningsfulde ved Edens Afleggelse og Paakaldelsen af det høieste Væsen, og paa ikke ret at vide, hvad der menes ved visse andre Former, som f. Ex. den at skulle staae med Hatten paa Hovedet under Edsafleggelsen.

Fischer: Med Hensyn til en Yttring af en æret Taler om, at der ikke var nogen

Grund til at raadspørge det theologiske Fakultet, maa jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa, at Modsigelsen deri dog ikke er saa stor, som det ved første Blik kunde synes; thi det maa erindres, at det Gamle Testamente ogsaa er en hellig Bog for de Kristne, og at Studiet af det er en meget vigtig Deel af de kristne Theologers Studium. Naar man altsaa har henvendt sig til det theologiske Fakultet, saa har man henvendt sig til Mænd, som have gjort de jødiske hellige Bøger til Gjenstand for meget nøiagtig Granskning. Biskop vilde væsentlige Oplysninger om de jødiske Skikke ved Edsafleggelsen være at søge i Rabbinernes Skrifter, men ogsaa disse ere i en ikke ringe Grad Gjenstand for de kristne Theologers Studium, fordi der i dem findes mange Bink til Forstaaelsen af det gamle Testamente. Om man derimod skal gaae til Sjællands Biskop, skal jeg lade staae hen. Kunde man gaae til en jødisk, kirkelig Autoritet, saa vilde det vistnok være bedre, men i Mangel af en saadan ligger der dog i alt Fald ikke nogen Modsigelse i at gaae til det theologiske Fakultet.

Bille: Jeg skal kun tillade mig den korte Bemærkning, at hvis man havde spurgt den nuværende hebraiske Professor ved Universitetet om hans Mening, saa kunde der endda være noget Rimeligt og Fornuftigt deri, skøndt denne dog kun kunde besvare det Spørgsmaal, hvorvidt der i selve Bibelen fandtes Noget, som her kunde komme i Betragtning, men vilde være ude af Stand til at bedømme, hvorvidt der efter den jødiske Theologie — saaledes som den har uddannet sig, ikke blot efter det Gamle Testamente og Talmud, men ogsaa efter de rabbiniske Fortolkninger, om hvis indviklede og eiendommelig skarpsindige Tankegang kun saa kristne Theologer have en Auelse — kan siges at være Noget til Hinder for en Omordning. Men at sende Sagen til det theologiske Fakultet, fordi der i det sidder en Mand, som særlig har studeret Hebraisk, er urigtigt, eftersom den der vil blive mere bedømt efter Stemninger, end efter Kundskab, og eftersom den mulig sagkyndige hebraiske Professors Stemme der kun vil gjælde med een imod flere.